

BÀI TRUYỀN THÔNG 3

MẠNG LƯỚI CƠ SỞ Y TẾ ĐỦ NĂNG LỰC TRIỂN KHAI HOẠT ĐỘNG RỘNG KHẮP LÀ LÁ CHẮN BẢO VỆ CỘNG ĐỒNG TRƯỚC BỆNH LAO.

Sự hồi phục mạnh mẽ của công tác phòng chống lao trên toàn cầu, đặc biệt là ở các quốc gia có gánh nặng bệnh lao cao nhất trong năm 2022, 2023 sẽ là cơ sở để toàn thế giới tiếp tục tin tưởng và khẳng định mục tiêu chấm dứt bệnh lao trên toàn cầu là hoàn toàn có thể. Thông điệp của Ngày thế giới phòng chống lao tiếp tục nhấn mạnh về việc huy động sức mạnh tổng thể, thu hút sự quan tâm, tập trung mọi nguồn lực, sự chung tay của cả cộng đồng nhằm đẩy mạnh cuộc chiến chống bệnh lao. Chủ đề này cho thấy sự cấp bách và cần thiết của việc đẩy mạnh đầu tư, mở rộng quy mô, tăng tốc độ thực hiện nhiều hơn vào việc chẩn đoán, điều trị dự phòng và chăm sóc bệnh lao sẽ cứu sống thêm hàng triệu người.

Bệnh lao luôn tiềm ẩn nguy cơ bùng phát trong cộng đồng do dịch tễ bệnh lao khá nặng nề, tốc độ giảm chậm trong khi kinh phí đầu tư cho công tác phòng, chống còn thấp.

Để đạt mục tiêu chấm dứt bệnh lao vào năm 2035, hệ thống y tế cơ sở đang được kỳ vọng trở thành “lá chắn” với những đột phá trong việc phát hiện, điều trị và quản lý bệnh lao trong cộng đồng.

Nguồn lây từ 50% bệnh nhân lao không triệu chứng

Theo Báo cáo bệnh lao toàn cầu năm 2023 của Tổ chức Y tế thế giới (WHO), Việt Nam là nước chịu gánh nặng về bệnh lao, đứng thứ 11 trong 30 nước có số người mắc bệnh lao cao nhất trên toàn cầu. Cụ thể, theo số liệu ước tính năm 2023, Việt Nam đã có thêm 172.000 người mắc lao và khoảng 13.000 người tử vong vì căn bệnh này. Ngoài ra, lao đa kháng thuốc ước tính có khoảng 9.200 ca, chiếm 4,5% trong nhóm bệnh nhân lao mới và 15% trong nhóm đã từng điều trị.

một trong những nguyên nhân khiến dịch tễ lao toàn cầu nói chung và Việt Nam nói riêng còn nặng nề, tốc độ giảm quá chậm là do lao tiềm ẩn. Cụ thể, hiện có rất nhiều bệnh nhân lao chưa được phát hiện. Số liệu điều tra cho thấy, có khoảng 50% bệnh nhân lao được phát hiện đều không có triệu chứng. Đây chính là nguồn lây bệnh tiềm ẩn cho cộng đồng.

Bên cạnh đó, đến nay, mới có 51/63 tỉnh, thành phố trên toàn quốc đã thành lập bệnh viện phổi hoặc bệnh viện lao và bệnh phổi. Còn lại 12 tỉnh chưa thành lập bệnh viện lao, phổi nên công tác chống lao gặp nhiều khó khăn. Vì vậy, để tăng thêm nhân lực trong công tác phòng, chống bệnh lao, Chương trình Chống lao quốc gia đã nhấn mạnh đến tầm quan trọng của hệ thống y tế cơ sở. Đây được xem là lực lượng gần dân nhất, trực tiếp nhất. Hệ thống phòng, chống lao cần được lồng ghép với hệ thống y tế chung. Thêm vào đó, các dịch vụ khám, chữa bệnh lao cần được bao phủ rộng khắp tại tất cả các tuyến của hệ thống y tế, nhất là tuyến cơ sở. Nhờ đó, người dân tiếp cận dễ dàng, thuận tiện, được chẩn đoán bệnh sớm và đưa vào điều trị, cắt đứt nhanh nguồn lây bệnh trong cộng đồng. “Một mạng lưới y tế cơ sở hoạt động rộng khắp, có đủ năng lực, trách nhiệm, tâm huyết luôn là “lá chắn” bảo vệ cộng đồng trước bệnh lao - kẻ giết người thầm lặng”, ông Đinh Văn Lượng nhấn mạnh.

Nâng cao hiệu quả giám sát

Dịch tễ lao tại Cà Mau đang xếp ở mức khá cao tại khu vực với 175 ca bệnh/100.000 dân (ACT5) Trong năm 2023, đã phát hiện được 1.663 bệnh nhân lao các thể nhờ đẩy mạnh công tác giám sát, phát hiện sớm người bệnh thông qua hệ thống y tế cơ sở.

Tuy nhiên, để chương trình phòng, chống bệnh lao tại hệ thống y tế cơ sở đạt hiệu quả cao hơn, cần có sự vào cuộc của các cấp chính quyền qua việc chỉ đạo kịp thời, sâu sát về công tác phòng, chống bệnh lao. Mặt khác, nhiệm vụ này còn cần có mạng lưới cộng tác viên y tế hoạt động hiệu quả; sự chung tay, góp sức của các tổ chức quốc tế và nhà hảo tâm hỗ trợ cho chương trình và các bệnh nhân có hoàn cảnh đặc biệt...

Nhằm phát huy tối đa vai trò của hệ thống y tế nói chung và y tế cơ sở nói riêng trong công tác phòng, chống lao, theo ông Đinh Văn Lượng, Bộ Y tế đã chỉ đạo Chương trình Chống lao quốc gia - Bệnh viện Phổi trung ương xây dựng “Hướng dẫn triển khai hoạt động phát hiện chủ động, tích cực bệnh lao, lao tiềm ẩn, các bệnh hô hấp tại cộng đồng và cơ sở y tế - Tăng cường vai trò của các cơ sở khám chữa bệnh”.

“Trong giai đoạn tới, Bộ Y tế - Chương trình Chống lao quốc gia sẽ tiếp tục triển khai các chiến lược, chính sách phù hợp nhằm tăng cường và phát huy năng lực của hệ thống y tế tuyến cơ sở, trong đó có cán bộ làm công tác chống lao. Bên cạnh đó, Chương trình Chống lao quốc gia - Bệnh viện Phổi trung ương sẽ chuyển giao công nghệ, kỹ thuật, đào tạo, bồi dưỡng về chuyên môn nghiệp vụ cho cán bộ phòng, chống lao các tuyến. Đây là yếu tố quan trọng để các dịch vụ khám, chữa bệnh lao có chất lượng cao tới được với người dân”.

Để tăng cường năng lực và vai trò y tế cơ sở trong công tác phòng, chống lao, y tế cơ sở tuyến tỉnh, huyện, xã cần xác định rõ và thực hiện có trách nhiệm chức năng của mình trong cung cấp các dịch vụ khám chữa bệnh có chất lượng cao, điều phối, triển khai hoạt động phát hiện thường quy, phát hiện tích cực, tuyên truyền nâng cao nhận thức cộng đồng về bệnh lao. Bên cạnh đó, đẩy mạnh phát hiện chủ động tại cộng đồng, phát hiện tích cực tại cơ sở y tế tập trung vào các nhóm nguy cơ cao, sử dụng hiệu quả xe Xquang di động kỹ thuật số và các máy Xquang di động được cấp cho các tỉnh trong phát hiện bệnh nhân lao; tiếp tục mở rộng mô hình phát hiện chủ động bệnh lao, lao tiềm ẩn quy mô rộng tại cộng đồng, với sự cam kết và đồng hành của lãnh đạo, chính quyền địa phương với hoạt động phòng, chống lao. Bệnh viện Phổi Trung ương tiếp tục tham mưu Bộ Y tế, các bộ, ngành liên quan và thực hiện các giải pháp kịp thời để đảm bảo cung ứng đầy đủ thuốc chống lao, vật tư, hoá chất, trang thiết bị chẩn đoán.

Thường các năm trước đây, tất cả sàng lọc, chẩn đoán, phát hiện lao đều là phát hiện chủ động, tức là tất cả các vùng có nguy cơ cao, các khu vực trại giam... đều là phát hiện chủ động, sàng lọc hằng năm với phương pháp chiến lược

X-quang và xét nghiệm Xpert để chẩn đoán. Đặc biệt là triển khai các hoạt động gắn liền với hệ thống y tế cơ sở để tăng cường chất lượng chẩn đoán, điều trị và duy trì bền vững công tác dự phòng lao.

Sàng lọc chủ động như vậy là rất tốt nhưng thực tế lại có nhiều những bệnh nhân lúc mình đến khám chủ động như vậy thì họ lại đi làm không ở nhà, hoặc ở nhà không mở cửa... Thực tế người dân cũng có tư tưởng kỳ thị. Khi nói đến đi xét nghiệm để phát hiện bệnh lao thì người ta lại ngại không đi. Nguyên nhân đó làm con số lao luôn bị sót lại không sàng lọc hết được. Đặc biệt đi sàng lọc chủ động thì số sàng lọc toàn dân cũng không hết được, chỉ nhóm nguy cơ cao thôi.

Vì vậy, năm nay chương trình chống lao quốc gia với sự chỉ đạo rất quyết liệt của Bộ trưởng Bộ Y tế sẽ chuyển hướng, tăng cường thay đổi phương pháp, thực hiện phương pháp mới là kiểm soát lao gắn với y tế cơ sở. Điều này có nghĩa là tất cả người dân, người bệnh khi đến khám bệnh phải qua các cơ sở khám, chữa bệnh thì chính các cơ sở khám, chữa bệnh là nơi sàng lọc phát hiện bệnh nhân lao. Như vậy, có hai khu vực phát hiện lao. Đó là phát hiện sàng lọc chủ động và gắn với các cơ sở khám, chữa bệnh. Tất cả Nhân dân ai ai cũng đều được khám và phát hiện bệnh lao.

Còn một vấn đề nữa là năm nay chuyển hướng thanh toán bảo hiểm y tế cho những người bệnh điều trị lao. Thực tế nội dung này đã được triển khai từ năm 2023 và đây là một chính sách về y tế rất có ý nghĩa, rất quan trọng, có nguồn tài chính để kiểm soát lao một cách bền vững.

Tóm lại chương trình chống lao từ năm 2024 trở đi thì bệnh nhân lao sẽ được sàng lọc chủ động như là các năm trước đây, nhưng năm nay thêm nữa, đây là kiểm soát lao gắn với y tế cơ sở khám chữa bệnh từ cơ sở. Nghĩa là tất cả bệnh nhân đến cơ sở y tế sẽ được sàng lọc lao, thông tin sẽ được xây dựng vào hệ thống hồ sơ điện tử và mã số định danh công dân.

Bằng việc đẩy mạnh công tác phát hiện lao kết hợp nhiều hình thức, vận động sự cam kết và chỉ đạo quyết liệt của chính quyền địa phương các cấp đối với hoạt động phòng chống lao, lồng ghép các chiến dịch sàng lọc bệnh lao với các bệnh phổi khác và tầm soát một số bệnh lý mạn tính, lập hồ sơ sức khỏe điện tử; hoạt động phát hiện, chẩn đoán lao 9 tháng đầu năm 2023 đã thông báo 78.674 trường hợp mắc lao các thể, tăng 1.909 bệnh nhân, tương đương tăng 2% so với cùng kỳ năm 2022 và tăng 19.214 (32,3%) so với cùng kỳ năm 2021 là năm chịu ảnh hưởng nặng nề nhất của Covid-19.

Để có thể thực hiện thành công mục tiêu chấm dứt bệnh lao vào năm 2035, năm nay Chương trình Chống lao quốc gia Việt Nam đề cao và nhấn mạnh vào tầm quan trọng của hệ thống Y tế cơ sở, lực lượng gần dân nhất, trực tiếp nhất, hứa hẹn sẽ tạo ra những đột phá mới trong việc phát hiện và điều trị, quản lý bệnh lao trong cộng đồng. Mạng lưới Y tế cơ sở đủ năng lực triển khai hoạt động rộng khắp chính là lá chắn bảo vệ cộng đồng trước bệnh lao – kẻ giết người thầm lặng.

Theo đó, hệ thống phòng chống lao cần lồng ghép với hệ thống y tế chung, các dịch vụ khám chữa bệnh lao cần được bao phủ rộng khắp tại tất cả các tuyến của hệ thống y tế nhằm đảm bảo người dân tiếp cận dễ dàng, thuận tiện nhất với các dịch vụ khám, chẩn đoán, điều trị bệnh lao để người bệnh được chẩn đoán bệnh sớm và đưa vào điều trị, cắt đứt nhanh nguồn lây bệnh trong cộng đồng.

Bên cạnh đó, Chương trình Chống lao quốc gia/Bệnh viện Phổi Trung ương sẽ nâng cao năng lực và đẩy mạnh vai trò tuyến y tế cơ sở trong phát hiện, chẩn đoán, điều trị bệnh lao thông qua chuyên gia công nghệ, kỹ thuật, đào tạo, bồi dưỡng về chuyên môn nghiệp vụ cho cán bộ phòng chống lao các tuyến. Đây là yếu tố quan trọng để các dịch vụ khám chữa bệnh lao có chất lượng cao tới được với người dân.

Theo đó, tiếp tục mở rộng triển khai toàn diện các can thiệp phòng chống lao, đẩy mạnh phát hiện chủ động tại cộng đồng, phát hiện tích cực tại cơ sở y tế, tập trung vào các nhóm nguy cơ cao; Sử dụng hiệu quả xe Xquang di động kỹ

thuật số và các máy Xquang di động trong phát hiện bệnh nhân lao; Cam kết triển khai hiệu quả các can thiệp kỹ thuật, tăng tỷ lệ phát hiện và điều trị bệnh nhân lao; Chia sẻ thông tin định kỳ với Chương trình phòng, chống lao quốc gia, Cục Quản lý Khám, chữa bệnh và các đơn vị liên quan khác về tình hình điều trị ARV cho người nhiễm HIV mắc bệnh Lao, tình hình tương tác thuốc ARV và thuốc điều trị lao tiềm ẩn; rà soát và xây dựng gói dịch vụ chi trả khám chữa bệnh thông qua bảo hiểm y tế cho người nhiễm HIV mắc lao.